

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Archdekin Soc. Iesu S. Theol. Professoris
Theologia Tripartita Sive Resolutiones Polemicæ,
Speculativæ, Practicæ, Controversiarum, & Quæstionum,
etiam recentissimarum, quæ in Schola, & ...**

Missionarijs, & alijs animarum Curatoribus, & Theol. studiosis solerter
accommodatæ ...

De Controversijs Polemicis, & Scholasticis, etiam modernis

Archdekin, Richard

Antverpiæ, 1682

Controversia 2. An detur Prædeterminatio physica à Deo ad omnes
actiones creaturarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40853

CONTROVERSA SECUNDA

*An detur Prædeterminatio physica à
Deo ad omnes actiones creaturarum.*

S. I.

Status & Historia hujus Controversiæ.

Post Disputationes coram summo Pontifice institutas à Patribus Dominicanis contra scientiam mediam & affines Controversias, rogarunt impensè Patres Societatis, ut sibi quoque liceret contra Prædeterminationem physicam, præsertim in materia de gratia, sua argumenta depromere. Itaque de illa coram Paulo V. habitæ sunt à P. Bastida octo disputationes, quæ durarunt usque ad diem 22. Februarij anni 1606. in quibus contendebat gratiam quæ est efficax in actu primo, non esse talem ex sua physica entitate, sic ut eâ positâ in voluntate, implicet contradictionem ex vi illius gratiæ non sequi voluntatis consensum: idque ex quatuor potissimum principiis concludebat. Primò, ex testimoniis Scripturæ Sacræ: 2. ex definitionibus Conciliorum Tridentini, Arausicani, & Senonensis: 3. ex doctrina S. Augustini, & aliis Ecclesiæ Patribus: 4. ex consensione quam conabatur ostendere inter hanc, & doctrinam Calvinij, non enim videbatur adhuc eo tempore in hoc conatu nimium excedere, cum paulò ante ab adversariis, prolixis parallelis, doctrina Molinæ, cum Pelagij institutis collata fuisset. Omnibus

bus absolutis talis fuit Pontificis sententia, qualem de scientia media in §. 2. supra retulimus.

Status itaque hujus celeberrimæ Controversiæ de Prædeterminatione physica genetricè sumpta hic est. An ut creatura agat, necessariò prærequiratur prædeterminatio physica, quæ sit praviam aliquam motio ad singulas actiones à Deo producta in causa secunda, per quam applicetur, & determinetur ad agendum.

Prima sententia propria est Thomistarum, quæ asserit, præter Concursum concomitantem, quem ponimus, causæ primæ cum secundâ, necessariam esse motionem illam antecedentem, quâ positâ creatura debeat agere, & quâ non positâ nequeat operari, sive sit agens necessarium, sive liberum.

Disconveniunt tamen inter se Thomistæ in assignanda Entitate in qua præcisè consistat illa præmotio. Primò, Bannez Caprera, alique apud Ruiz de volunt. Dei disp. 46. sect. 1. volunt esse qualitatem physicam & fluentem à Deo causis secundis impressam, & per modum partialis principij prius naturâ complementem actionem creaturæ; & sic dicendum est hanc præmotio- nem se tenere ex parte actus primi.

Secundò, docet Nazarius, & Capezudo, esse ipsam actionem creaturæ prout illa procedit à Deo ut causa determinante, & simul à creatura ut causa determinata; & juxta hanc expositionem, prædeterminatio videretur se tenere ex parte actus Secundi. Alij recentius aiunt, illam consistere in applicatione omnium prærequisitorum ad actum secundum, sive ad actionem necessariò ponendam.

Tertiò, Alvarez & Zumel tradunt prædeterminationem esse aliquid neque spectans ad ac- tum.

348 *Part. 2. Cont. 2. An detur Prædeterm. Phys.*
tum primum, neque ad actum secundum, sed
inter utrumque aliquid medium de utroque ex-
tremo aliquid participans, quam motionem vir-
tualem nuncupant. Sed ista entitas media nullâ
potest ratione fulciri; per hoc enim omnino
corrumpitur, quod neque D. Thomas, neque alij
Theologi dividentes adæquatè actum in pri-
mum & secundum, talis actus medij unquam
meminerint. Quodque per se inexplicabile vi-
deatur, aliquam rem absolutè existere, & simul
de actu primo aliquid participare.

Secunda opinio est Scotistarum, negantium
creaturas applicari ad agendum per ullam hu-
jusmodi entitatem illis intrinsicè inditam, asse-
runt tamen illas per decretum Dei extrinsecum,
absolutum, & efficax ad agendum applicari ac
determinari. In hoc igitur à Thomistis tantum
discrepare videntur, quod hi doceant præviam
creaturæ applicationem fieri per aliquid causæ
creatæ intrinsicè, Scotistæ verò per aliquid
extrinsecum. Sed neque sic prioris sententiæ
difficultates satis evitant, neque desunt propriæ
quas insuper incurrunt.

Tertia opinio prioribus opposita, & Scholæ
Societatis universæ propria, rejicit omnem
istiusmodi prædeterminationem physicam: ne-
gatque applicationem causæ secundæ ad agen-
dum aliam esse necessariam, quam ut Deus in
actu primo paratus sit suum illi concursum præ-
stare ad agendum, & creaturâ seipsam determi-
nante, Deus simul per eandem actionem cum
illa operetur; quod ex dicendis magis exponetur.

§. 2.

*Ostenditur Prædeterminationem Physicam non esse
admittendam ad causas sive necessarias,
sive liberas.*

Dico primò, Ad actiones causæ necessariæ
superflua est omnis physica prædetermina-
tio.

Probatur. Ideo ab aliis requiritur illa præde-
terminatio, ut causâ creata per illam determi-
netur ad agendum. Sed causâ necessaria per na-
turam & entitatem suam est sufficienter deter-
minata ad agendum positis omnibus ad actio-
nem prærequisitis ex parte creaturæ, & decreto
præbendi concursum concomitantem ex parte
Dei, absque alio determinante, aut applicante.
Ergo illa prædeterminatio in causis necessariis
est omnino superflua.

Neque dicas, ad hoc requiri præmotionem
divinam ut potentia creata, per se incompleta
& insufficientis, à causa prima compleatur & ap-
plicetur ad agendum, sicut instrumenta debent
præmoveri & applicari à causa principali.

Nam contra, causâ necessaria posita cum om-
nibus prærequisitis, & concursu Dei sibi oblato,
per seipsam ita est completa ad agendum, ut
nequeat actionem omittere; ideo enim causâ
illa dicitur necessaria, quia ad unam est deter-
minata sine potentia ad oppositum: ergo illa sic
constituta non requirit aliunde ad agendum ap-
plicari. Neque verum est quod creaturæ se ha-
beant sicut instrumenta illa quibus nulla inest
virtus operandi, ideoque debent ab artifice præ-
moveri:

noveri : habent enim causæ creatæ virtutem intrinsecam à Deo sibi inditam respectu effectuum ad quos ex sua natura ordinantur ; non enim admittent adversarij illas merè passivè, & mortuo modo ad agendum admoveri, sicut in instrumentis propriè dictis fieri solet.

At, inquires, cum Philosopho 2. *Physic. textu* 33. Omne quod movetur ab alio movetur. Sed non ab alio quam à Deo : ergo prærequiritur præmotio divina ad omnem actionem creaturæ.

Respondeo negando consequentiam. Non enim dicit omne quod movetur ab alio præmoveri, sed simpliciter moveri. Sufficenter autem quælibet causa movetur à Deo, Primò, per hoc quod simul concurrat coëfficiendo cum ea quamlibet illius actionem, quam sine divino concursu non posset sola exercere : Secundò, præbendo creaturæ præviam virtutem effectiva omnis operationis ac motionis, quâ ratione omnis actio & motio creaturæ, à Deo tanquam prima illius causa procedit. Quo etiam sensu alibi dicit Aristoteles, elementa moveri à generante, ex eo tantum quod à causa quæ generat, sive inducit formam elementi, indita sit elemento vis naturalis quâ per se sursum aut deorsum moveatur, generante etiam absente, & nullum motum actu imprimente. Adde, non paucos dictum Aristotelis sic legere ; Omne quod movetur ab *aliquo* movetur ; nempe vel ab alio, vel à seipso.

Dico secundò : In agentibus liberis prædeterminatio physica non videtur ullo modo posse consistere cum libertate actus prædeterminati.

Probatum : Potentia libera est quæ positis omnibus ad agendum immediatè prærequisitis potest

test agere & non agere ; uti constat & lumine-
rationis, & consensu communi, etiam in Schola
Doctoris Angelici. Atqui positâ pædetermi-
natione voluntas non potest agere & non age-
re, sed debet infallibiliter id agere ad quod de-
terminata est, sine potentia hic & nunc expedi-
ta ad oppositum. Ergo pædeterminatio physi-
ca non potest consistere cum libertate.

Minor probatur : Quia, omnis suppositio an-
tecedens immediatè actum, independens à vo-
luntate, & actum infallibiliter inferens, tollit
potentiam liberam agendi & non agendi ; de-
terminat enim præcisè ad actionem, sic ut stan-
te illâ suppositione impossibile sit voluntati ac-
tum omittere. Ex hoc enim capite necessarius
est amor beatificus, aut quicumque actus volun-
tatis qui ex necessitate elicitur. Atqui pæde-
terminatio physica est talis suppositio immedia-
tè antecedens, & independens infallibiliter in-
ferens actum voluntatis, in hoc enim plerum-
que Thomistæ conveniunt. Ergo positâ & stan-
te pædeterminatione non manet voluntati po-
tentia agendi & non agendi, adeoque necessa-
riò præjudicat libertati actus pædeterminati.

Confirmatur nostra probatio : Gratia efficax
non consisteret cum libertate si ita per se de-
terminaret voluntatem ad eliciendum actum
bonum, ut positâ gratiâ impossibile foret non
sequi consensum voluntatis. Ergo neque pæde-
terminatio physica consistet cum libertate, cum
eâ positâ impossibile sit non sequi actum præ-
determinatum. Antecedens patet ex Tridentino
sess. 6. can. 4. asserente hominem posse dissen-
tire gratiæ si velit : item, hominem posse abii-
cere gratiam si velit : quia censebat aliàs effica-
ciam gratiæ non stare cum libertate.

Ref-

Respondent primò Thomistæ, ad minorem nostri argumenti cum distinctione, & dicunt, posita prædeterminatione voluntatem posse agere & non agere, in sensu diviso, id est considerando voluntatem per se, & ut est potentia divisa ab actuali prædeterminatione, etsi nequeat non agere, in sensu composito, hoc est, componendo voluntatem cum actu prædeterminato, quem non potest non elicere ex hypothesis quod illum actu eliciat, quam dicunt esse necessitatem merè consequentem: atque ita aiunt intelligendam esse definitionem potentie libera, ut sufficiat posse agere vel non agere in sensu diviso: quo etiam modo aliqui conantur explicare sensum Tridentini. At contra: Non habet voluntas in casu potentiam non agendi in sensu diviso; quia stante prædeterminatione non habet potentiam ponendi istum sensum, si ve carendi actuali exercitio actus prædeterminati, quod probo, non ponitur actu sensus divisi nisi ab eo qui potest auferre prædeterminationem, atqui in voluntatis potestate non est auferre aut exentere prædeterminationem, quæ à Deo solo voluntati imprimitur: ergo non est in potestate voluntatis ponere sensum divisum: ergo nec in sensu diviso actum omittere.

Respondent secundò, Posita prædeterminatione, cum potentia ad agendum, remanet etiam potentia ad non agendum, quia saltem permanet ipsa voluntas per omnia naturæ suæ relicta, que etiam est potentia ad non agendum.

Sed contra: Remanet quidem potentia ad non agendum remota, & per prædeterminationem impedita, concedo: remanet potentia proxima & expedita nego: voluntas enim prædeterminata ad agendum est tantum potentia remota

remota & impedita ad non agendum, non sufficit autem potentia remota & impedita, quia sic voluntas hic & nunc non habet in potestate sua actum & non actum.

Quinimo in eadem forma conficiam actum voluntatis quacunque necessitate elicitum, semper remanere liberum, sic enim argumentor: Posita per Deum quacunque voluntatis necessitate, semper remanet voluntas in se & essentialiter potentia libera, ergo posita quacunque necessitate actus voluntatis erit liber. Consequens est aperte falsum, ergo & istud ex quo sequitur.

Respondent tertiò, Ad libertatem non simpliciter requiri immediatam indifferentiam voluntatis, sed etiam indifferentiam iudicij, sive cognitionem proponentem objectum sub aliqua ratione boni, & sub aliqua ratione mali, quam vocat Alvarez indifferentiam objectivam, quâ stante aiunt impossibile esse necessitati voluntatem, & illius tantum defectu amorem beatificum esse necessarium.

At contra: Libertas in eo consistit, quod possit omnibus ad agendum prærequisitis possit voluntas agere & non agere: Atqui posito illo iudicio indifferenti, & supposita prædeterminatione, non potest voluntas non agere; ergo ad libertatem non sufficit tale iudicium: probatur consequentia: Non potest sufficere indifferentia iudicij quando aliunde habetur causa necessitatis, qualis hic est vis ineluctabilis physice prædeterminationis: sic enim satis non foret, intellectui inesse iudicium indifferens, si illo stante Deus negaret voluntati concursum ad amorem objecti indifferenter cogniti, illo enim iudicio non obstante omissio amoris esset absolute

lutè

354 *Part 2. Cont 2. An detur Prædeterm Phys.*
lutè necessaria. Denique fatendum est gratiam non adimere intellectui iudicium indifferent; & tamen si voluntas non possit reiicere gratiam, eam necessitaretur ad consensum, ut definit Tridentinum contra Lutherum, qui docebat ex necessitate voluntatem gratiæ obsecundare. Sed neque Lutherus, neque Calvinus cognitionem objecti indifferentem sustulerunt, & tamen damnati sunt, eo quod docerent voluntatem per gratiam necessitari.

Respondent quartò, maximè Recentiores. Prædeterminationem non esse suppositionem antecedentem, sed esse ipsam actionem creaturæ, prout est simul à Deo, juxta tertiam expositionem supra in §. 1. sive esse applicationem omnium prærequisitorum ad actionem creaturæ. Ergo, inquiunt, prædeterminatio spectabit ad actum secundum; ergo creatura ex parte actus primi erit potens agere & non agere.

Contra: illo etiam posito, determinatio ad illam actionem orietur à solo Deo, ergo non erit in potestate voluntatis creaturæ illam non ponere, cum penes illam non maneat determinatio ad agendum vel non agendum, ergo respectu voluntatis creaturæ actus secundus non erit liber. Imo ex parte actus primi dabitur adhuc aliquid quo posito necessariò ponitur actio, nempe prædefinitio, seu decretum efficax ponendi istam prædeterminationem, cum quo stare nequit non actio, nam ad decretum necessariò sequitur prædeterminatio, & ad prædeterminationem actio. Denique sive statuas prædeterminationem esse talem actionem creaturæ, sive talem applicationem, quæro, an illa sit causa cur agat creatura? Id certè non negabis, nisi à communi recedas: at causa tenet se ex parte actus

actus primi : Ergo frustra ad causam secundam, aut istam applicationem recurris.

Sed postremò dices : voluntas potest seipsam determinare ad agendum salvâ libertate : ergo similiter Deus poterit suâ præmotione illam determinare illâsâ libertate; habet enim Deus omnem potestatem in voluntatem creatam , quæ potest voluntati in seipsam competere. Idque corroborant ex verbis S. Augustini de Corrept. & grat. cap. 14. Deus magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas.

Respondeo neg. consequentiam , quia determinatio quæ oritur ab intrinseco sive ab ipsâ voluntate sita est in potestate arbitrij ; determinatio autem quæ oritur ab extrinseco non est in ejus potestate, adeoque antecedenter necessitat ; habet ergo Deus in voluntatem liberam , omnem potestatem possibilem, sed non impossibilem, qualis esset , eam reddere liberam , & tamen ad unum determinatam.

Habet quoque voluntates liberas hominum in sua potestate æque ac ipsi , hoc sensu , quod Deo sint in promptu media indifferentia & innumera, per quæ, mediante scientiâ mediâ, posset quemvis actum liberum à voluntate creatæ impetrare. Et hæc optima est S. Augustini explicatio ; quæ si tibi non sat arrideat, vide ne tuum in te argumentum hoc modo retorqueam : Habet Deus omnem potestatem in voluntatem creatam, quam habet ipsa : atqui voluntas creatæ potest determinare seipsam etiam ad formale peccati : ergo & Deus. Hoc autem penitus negant etiam ipsi prædeterminationis physicæ defensores. Nunc itaque ulterius.

Dico tertio , Datâ prædeterminatione physica ad actus peccaminosos , non apparet quo modo

Probatur : Qui ponit prædeterminationem ad peccatum magis videtur esse auctor peccati, quam homo, aut dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum, instiganti enim potest voluntas resistere, prædeterminanti non potest: sed dæmon suadens & instigans ad actum peccaminosum hoc ipso est author peccati : ergo multò magis Deus, si prædeterminet ad actum peccaminosum, esset auctor peccati. Unde ulterius sequetur injustam fore panam quam Deus peccantibus infligit.

Respondent. Deum non prædeterminare ad formale peccati seu ad malitiam, sed tantum ad materiale peccati, sive ad actus peccaminosi physicam entitatem, non ad illius moralem deordinationem.

Sed contra primò, sive formale peccati consistat in positiva entitate actus, sive in aliquo negativo, utrumque est necessariò connexum cum actu intrinsicè peccaminoso v. g. in odio Dei : ergo non potest Deus prædeterminare ad materiale, quin etiam prædeterminet ad formale talis peccati.

Contra secundò, Suadens alteri odium Dei, aut mendacium non quâ malum, sed quâ utile, sic ut utilitatem tantum intendat, non malitiam, rectè adhuc censetur author istius odij, & mendacij; ergo multo magis illius author erit prædeterminans ad materiale peccati, vi cuius debet sequi talis actus à quo malitia est inseparabilis.

Contra tertiò, Damnatur error Calvinii in Trid. sess. 6. can. 10. quod doceret Deum impellere homines ad peccatum; & tamen non contendeat ille Deum impellere ad formale peccati

cati, sed potius ad materiale, ut ex illius arteclis tradit Chamierus, hoc autem materiale peccati non minus infert prædeterminatio quam impulsus aut instigatio; ergo infert pariter formalem malitiam dum ea cum materiali peccato insolubili nexu sociatur.

Sed quæres, Quomodo etiam in nostra sententia non lædatur libertas, & Deus non sit author peccati, cum statuamus in Deo decretum concurrendi, imo & concursum Dei actualem ad omnem actum etiam peccaminosum?

Respondeo, In nostra sententia hæc omnia rectè salvari. Quia statuimus in Deo decretum concurrendi efficax quidem & absolutum, sed indeterminatum tam quoad exercitium, quam speciem actionis: sic ut vi illius decreti non potius velit Deus amorem quam non amorem, aut odium amori oppositum: ac si diceret, Volo omnipotentiam meam paratam assistere causis secundis, ut ab illis ad quamlibet actionem determinari possit. Concursus autem quo Deus in actu secundo agit cum creatura, non est prævius aut prædeterminans, sed tantum simultaneous, sic ut eadem actio procedat à creatura ut causâ determinante, & simul à Deo ut causâ determinatâ, sive permittente se à creatura determinari, & quasi trahi in consortium ejusdem actionis. Per hunc autem concurrendi modum satis patet neque lædi creaturæ libertatem, cum non aliunde, sed à seipsa ad agendum determinetur: neque Deum esse authorem peccati, cum creaturarum ad actum peccaminosum non determinet, sed tantum permittat se trahi ad operandum creaturæ juxta naturalem illius exigentiam.

Quæres secundo, Quo pacto discernatur sententia

358 *Part 2. Cont 2. An detur Prædeterm Phys.*
tentia Prædeterminantium, à doctrina Jansenij
contraria libertati voluntatis creatæ ?

Respondent facile Prædeterminantes, se ab
ea doctrina plurimum discrepare. Primò, Quia
damnata est illa doctrina Jansenij quæ tradit,
Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ non pos-
se resisti, & ad merendum & demerendum non
requiri libertatem à necessitate, sed tantum à
coactione; quam illi omnino abhorrent, &
meritò damnatam admittunt.

Secundò, Dogma Jansenij negat in statu na-
turæ lapsæ dari gratiam sufficientem; Defenso-
res verò prædeterminationis gratiam illam in
terminis defendunt, & admittunt eam suo effe-
ctu posse carere.

Tertiò, docent hi requiri prædeterminatio-
nem physicam in omni statu naturæ, tam inte-
græ, quàm lapsæ, eò quod ipsa conditio causæ
creatæ illam absolutè deponat; non ex eo quod
amissa sit libertas indifferentiæ per peccatum
Adami, ut alij perperam volunt. Denique ab-
solutè negant voluntatem prædeterminatam
necessitati, sed potius Deum prædeterminare
convenienter ad naturam causæ liberæ. Quam-
vis autem alij Theologi contrarium opinentur,
doctrina, tamen prædeterminantium ab Eccle-
sia nullo modo interdicitur, aut ullâ censurâ
notatur, sed liberè in Scholis defenditur & dis-
putatur.

Quæres tertiò. Quid de prædeterminatione
physica senserit Doctor Angelicus.

Contendunt operosè non pauci mentem D.
Thomæ, & plurium Thomistarum ab hac præ-
determinatione omnino alienam esse; & ex ea
Schola varios qui contra eam militant longo
agmine conscribunt. Id sedulò præstat Petrus à
S. Jo-

S. Josepho, Ruiz, Henao, de Cerf, Josephus de Vita, & postremo Borul, ac plures alij. Sed nobis hic consilium non est alias ex aliis quaestiones ferere, sed potius rem ipsam paucis complecti, & eorum quibus scribimus captui accommodare.

CONTROVERSIA TERTIA

An Prædestinatio absoluta ad gloriam facta fuerit ante prævisa hominum merita, & Reprobatio ante prævisa demerita?

§. I.

Exponitur status Controversiæ, & de ea varia Scholarum sententiæ.

Cæpit hæc Controversia primo omnium agitari circa annum Christi quadringentesimum, dum S. Augustinus ageret contra Pelagianos: nam à Patribus qui ante Pelagij tempora floruerunt nunquam ex professo, sed tantum ex incidenti, tactam fuisse, tradit ipse Augustinus lib. de dono persever. At demum circa annum Christi 1535. Joannes Calvinus, ejusque affectæ, de modo electionis ac reprobationis divinæ novos, gravissimosque errores invexerunt, de quibus supra in polemicis actum.

Inter Doctores Catholicos, de quaestione in titulo proposita, magna est etiam hoc tempore sententiarum discrepantia. Prima est opinio Thomi-